

Beleidsagenda voor de financiële sector

Inleiding

Het contactloos betalen van je boodschappen in de supermarkt, het op afbetaling kopen van een laptop in een webshop, de maandelijkse betaling van de hypotheek, of het declareren van zorgkosten; we maken allemaal dagelijks gebruik van diensten van de financiële sector. De financiële sector vervult daarmee een belangrijke maatschappelijke rol en heeft op talloze manieren invloed op onze samenleving. Financiële instellingen zorgen voor een groot deel van de financiering van het bedrijfsleven, faciliteren efficiënt betalings- en effectenverkeer, verstrekken hypothecaire leningen voor de aankoop van een woning, en maken het mogelijk voor burgers en bedrijven om zich te verzekeren tegen risico's die ze zelf niet kunnen of willen dragen. Pensioenfondsen beleggen pensioengeld op verstandige wijze voor een adequate ouderdomsvoorziening, en financiële adviseurs helpen burgers en bedrijven om geïnformeerde financiële keuzes te maken bij kredietverlening, verzekeren en vermogensopbouw. Dit zijn slechts een paar voorbeelden van de veelheid aan dienstverlening van financiële instellingen, en daaraan verwante bedrijven, die voor veel Nederlandse burgers en bedrijven van wezenlijk belang zijn. Het is daarom belangrijk dat de financiële sector op een goede manier in die dienstverlening voorziet en zich bewust is van haar maatschappelijke rol en taak. Tegelijkertijd ligt er een taak voor de overheid om de juiste voorwaarden te creëren waarmee de financiële sector deze belangrijke rol kan vervullen en voor toezichthouders om toe te zien op de naleving hiervan.

In deze beleidsagenda geef ik richting aan mijn beleid voor de financiële sector in de komende jaren. Een omgevingsbeeld is het startpunt van deze beleidsagenda. Hierin signaleer ik de belangrijkste ontwikkelingen in de externe omgeving en licht ik toe hoe deze hun uitwerking hebben op de financiële sector. In de daaropvolgende hoofdstukken formuleer ik mijn vier ambities voor de komende jaren in antwoord op deze ontwikkelingen. Per hoofdstuk worden deze overkoepelende ambities uitgewerkt in algemene beleidsdoelen en concrete acties om deze doelen te bereiken.

Externe omgeving

De financiële sector opereert niet in een vacuüm. In tegendeel, financiële instellingen moeten inspelen op tal van mondiale, Europese en nationale economische en maatschappelijke ontwikkelingen. De afgelopen paar jaar zagen we hoe snel en hevig mondiale gebeurtenissen, zoals de coronapandemie en de Russische inval in Oekraïne, kunnen doorwerken in de financiële sector. Denk aan sancties, stijgende rentes, toenemende schulden bij huishoudens en een mogelijke toename in het aantal niet-presterende leningen. En heel recent ook aan de ontwikkelingen in de Amerikaanse en Zwitserse bankensectoren en de gevolgen op de wereldwijde financiële markten. Er komen ook de aankomende jaren heel wat uitdagingen, maar zeker ook kansen, op de financiële sector af. Die vragen om een visie vanuit de sector, vanuit de toezichthouders, en vanuit de overheid. Belangrijke trends zijn de verduurzaming van onze economie, de maatschappelijke verantwoordelijkheid die van de financiële sector wordt verwacht – op onder meer de toegankelijkheid van het betalingsverkeer, de voortschrijdende digitalisering, de uitdagende macro-economische ontwikkeling en het veranderende internationale speelveld. Deze trends beschrijf ik uitgebreid in het omgevingsbeeld verderop in deze agenda.

Gezonde financiële instellingen als basis

De financiële sector heeft een cruciale rol te vervullen bij de maatschappelijke opgaves waar we voor staan. Daarbij gaat het om opgaves zoals het tegengaan van klimaatverandering en de transitie naar een duurzame economie, maar ook het stimuleren van innovatie in het Nederlandse bedrijfsleven en het zorgen dat iedere Nederlander mee kan komen in de digitale transformatie die onze maatschappij doormaakt. Het is daarom ook van groot belang dat we in Nederland een sector hebben die deze uitdaging aan kan. Dat betekent in de eerste plaats dat onze banken, verzekeraars en andere financiële instellingen gezond en weerbaar moeten zijn. Gezonde ondernemingen kunnen voldoende winstgevend opereren en concurrerend blijven in het internationale financiële systeem. Alleen een gezonde en weerbare financiële sector kan structureel bijdragen aan de Nederlandse economie en zijn maatschappelijke functies duurzaam blijven vervullen. Weerbare financiële ondernemingen zijn goed gekapitaliseerd en kunnen tegen een

stootje. Daarbij zie ik het als mijn verantwoordelijkheid om de juiste randvoorwaarden te scheppen voor de Nederlandse financiële sector om gezond en weerbaar te zijn en blijven; dat is immers een basisvoorwaarde om ook de rest van mijn ambities voor de sector te verwezenlijken.

Ik presenteer deze agenda in een onzekere tijd. Het is dan ook belangrijk om alert te blijven op nieuwe ontwikkelingen, die de komende tijd zullen blijven vragen om bijsturing van beleid, zowel door de financiële sector als door de overheid en toezichthouders. Over sommige onderwerpen heb ik reeds een afzonderlijke beleidsagenda met uw Kamer gedeeld, zoals de beleidsagenda duurzaamheid en de beleidsagenda witwassen. Deze onderwerpen komen in voorliggende overkoepelende agenda beperkter aan bod.

1 HET OMGEVINGSBEELD

Dit hoofdstuk beschrijft een aantal belangrijke trends en ontwikkelingen die van belang zijn voor de financiële sector in de komende jaren. Verderop in deze agenda wordt op basis daarvan genoemd welke actie dit vraagt vanuit de overheid.

Duurzame economie

Onze samenleving staat voor de grote opgave om de economie te verduurzamen om zo klimaatverandering tegen te gaan en de natuur en biodiversiteit te behouden en te beschermen. De keuzes die op dit terrein worden gemaakt, hebben gevolgen voor de economie, de overheidsfinanciën en voor burgers en bedrijven. Voor de financiële sector zijn er veel mogelijkheden om positief bij te dragen aan de invulling van de duurzaamheidsopgave. Zo kan de financiële sector bijdragen aan de transitie naar een duurzame economie door investeringen in duurzaamheid te stimuleren en investeringen in fossiele en vervuilende sectoren terug te schroeven.¹ Ook kan de sector faciliteren dat burgers zelf aan de transitie bijdragen door bijvoorbeeld 'groen' te beleggen of de verduurzaming van de woning mede te financieren. Dit biedt ook kansen om niet alleen de nieuwe verdienmodellen in de economie te financieren, maar ook voor zichzelf te creëren en maatschappelijk relevant te blijven. Ik vind het van belang dat de financiële sector en de overheid hier samen optrekken en met elkaar in gesprek blijven daar waar behoeftes en kansen liggen om de verduurzaming te versnellen.

Klimaatverandering, de stikstofproblematiek en de bredere transitie naar een duurzame economie, leiden ook tot risico's voor de financiële sector. Bestaande bedrijfsmodellen kunnen onder druk komen te staan, bijvoorbeeld als deze afhankelijk zijn van investeringen in niet-duurzame activiteiten. Ook zullen aan klimaatverandering gerelateerde risico's zich mogelijk vaker materialiseren, zoals overstromingsrisico of de kans op schade door extreem weer.² Dat maakt het ook voor de weerbaarheid van financiële instellingen zelf van belang dat zij hun blootstelling aan niet-duurzame sectoren voortvarend verminderen.

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Banken, betaalinstanties, verzekeraars, pensioenuitvoerders, adviseurs en andere financiële instellingen vervullen in onze economie een belangrijke rol. De samenleving verwacht daarom - terecht - veel van de financiële sector. Al geruime tijd wordt dan ook, in toenemende mate, een beroep gedaan op de maatschappelijke verantwoordelijkheid van financiële instellingen. Die verantwoordelijkheid gaat nadrukkelijk verder dan alleen de kernfuncties van de sector, zoals het verstrekken van financiering aan ondernemingen, laten functioneren van het betalingsverkeer, verzekeren van risico's, en in bewaring nemen van deposito's. Ook wordt van financiële instellingen verwacht dat zij bijdragen aan oplossingen voor bredere maatschappelijke vraagstukken op terreinen waar zij zich op begeven. Bijvoorbeeld bij de verduurzaming van de economie.

Ik deel deze maatschappelijke verwachting. Financiële instellingen zijn nodig om, samen met de overheid en andere partners, de grote vraagstukken van deze tijd op te lossen. Ik vind het ook bij onderwerpen als toegang tot het betalingsverkeer en bescherming van consumenten van belang dat financiële instellingen, samen met beleidsmakers en toezichthouders, hun verantwoordelijkheid nemen. Zeker met het oog op financieel kwetsbare burgers en bedrijven is het cruciaal dat financiële diensten toegankelijk en inclusief blijven en niet onnodig ingewikkeld zijn, zoals onlangs werd onderstreept in het DNB-rapport waaruit bleek dat één op de zes Nederlanders niet al hun bankzaken geheel zelfstandig uit kan voeren.³ Daarnaast is het belangrijk dat contant geld toegankelijk en bruikbaar blijft, en de infrastructuur hiervoor dus ook behouden blijft. Ook hebben financiële instellingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid als poortwachters van het financiële stelsel om te voorkomen dat hun dienstverlening wordt misbruikt voor witwassen en het financieren van terrorisme.

¹ <https://www.dnb.nl/groene-economie/energietransitie/>

² DNB (2020). <https://www.dnb.nl/media/t4ensuyt/climate-risk-working-group.pdf>

³ DNB (2023). Digitalisering van het betalingsverkeer: een uitkomst voor de één, een uitdaging voor de ander.

Digitalisering

Een andere ontwikkeling die alle facetten van de samenleving raakt en ook de financiële sector voor grote kansen en uitdagingen stelt, is de toenemende digitalisering. Door digitalisering kunnen zowel bestaande financiële instellingen, als nieuwe fintech-ondernemingen innovatieve toepassingen en producten ontwikkelen, waarmee zij diensten beter kunnen afstemmen op de behoeften van klanten. Zo kan de financiële dienstverlening en het gebruiksgemak voor burgers en bedrijven worden verbeterd.⁴ Digitalisering vergroot ook de toegang tot en snelheid van financiële dienstverlening. Te denken valt aan de verschillende apps die mensen *realtime* inzicht geven in hun inkomsten en uitgaven, en de eenvoud en steeds lagere kosten waarmee mensen over de hele wereld betalingen kunnen doen en kunnen beleggen. De schijnbaar oneindige mogelijkheden die digitalisering biedt zorgen ervoor dat er steeds meer nieuwe partijen actief worden op de financiële markten, die vaak goedkoper en efficiënter diensten kunnen verlenen dan de traditionele instellingen. Daarnaast bieden digitale technieken financiële instellingen en toezichthouders de mogelijkheid om stabiliteits- en integriteitsrisico's tijdig te identificeren, uit te wisselen, en daarop te handelen.

Naast veel voordelen brengt digitalisering op verschillende vlakken ook risico's mee. Voor de meeste klanten betekent digitalisering meer gebruiksgemak, maar een deel van onze samenleving kan het tempo waarin financiële dienstverlening verandert niet altijd bijhouden. Mensen worden vaker slachtoffer van *phishing*, *spoofing*, of andere vormen van digitale criminaliteit, waarbij criminelen bijvoorbeeld toegang proberen te krijgen tot bankrekeningen. Ook komen kwetsbare doelgroepen steeds vaker voor financiële keuzes te staan zonder dat zij de gevolgen volledig kunnen overzien. Bijvoorbeeld door (onbewuste) sturing naar risicovolle producten of door *gamification* bij beleggen, waarbij 'spelachtige' situaties worden gecreëerd. Het is soms wel erg makkelijk om keuzes te maken die grote reële financiële gevolgen kunnen hebben, zonder dat daar lang bij stil wordt gestaan.⁵ Ik vind het belangrijk dat we de kansen die digitalisering biedt zoveel mogelijk benutten en de risico's tegen gaan.

Als gevolg van de toenemende digitalisering neemt ook de hoeveelheid verzamelde data van burgers en bedrijven toe. Deze data kunnen bovendien steeds eenvoudiger en systematischer worden geanalyseerd. Daarom zijn het borgen van privacy en het zorgvuldig gebruik van data nog belangrijker geworden. De digitalisering van diensten en processen maakt financiële instellingen ook kwetsbaar. Criminelen proberen steeds vaker digitaal bij financiële instellingen in te breken en ook komen vanuit het buitenland georganiseerde aanvallen op cruciale systemen vaker voor, met als doel deze systemen te verstoren.⁶ Daarnaast leidt de verdergaande digitalisering van de bedrijfsprocessen van financiële instellingen tot nieuwe afhankelijkheden, zoals van de toegang tot internet en belangrijke diensten die digitale dienstverleners aanbieden, bijvoorbeeld *cloud*-aanbieders, die nieuwe systeemrisico's met zich meebrengen.

Verder leidt digitalisering ertoe dat technologiebedrijven en financiële instellingen steeds meer naar elkaar toe groeien, zoals blijkt uit de toetreding van nieuwe *fintech*- en *bigtech*-ondernemingen op de financiële markten.⁷ Traditionele financiële instellingen zoeken naar manieren om hun dienstverlening en bedrijfsmodellen te blijven vernieuwen, om zo relevant te blijven ten opzichte van deze nieuwe uitdagers. Toezichthouders en wetgevers moeten zorgen dat zij genoeg ruimte bieden voor innovatie. Tegelijk moet er sprake zijn van een gelijk speelveld tussen nieuwe en bestaande spelers, moet regelgeving soms aangepast worden en moeten toezichthouders toegerust zijn om adequaat toezicht te houden op nieuwe partijen en in te grijpen waar nodig. Ook op macroniveau zijn gevolgen van digitalisering zichtbaar. Digitalisering maakt de wereld kleiner en draagt bij aan verdere globalisering van de financiële markten. Dit levert nieuwe vraagstukken op, zoals hoe om te gaan met wereldwijde ontwikkelingen als *crypto's* en *stablecoins*. De recente volatiliteit laat zien dat deze ongereguleerde markten tot grote risico's leiden voor consumenten.

⁴ AFM (2021). [AFM Trendzicht 2021](#)

⁵ <https://www.afm.nl/nl-nl/nieuws/2018/juni/blog-ruben-gamification>

⁶ <https://www.dnb.nl/innovatie-in-betalen-en-bankieren/cybercrime/>

⁷ DNB (2021). [Veranderend landschap, veranderend toezicht. Ontwikkelingen in de relatie tussen BigTechs en financiële instellingen.](#)

Macro-economische ontwikkelingen

Ook macro-economische ontwikkelingen hebben grote invloed op de financiële sector. Zo is er de afgelopen jaren lange tijd sprake geweest van een lagerenteomgeving, en zien we recent juist een hoge inflatie en stijgende rentes op de kapitaalmarkten. Voor de financiële sector zorgt dit voor grote uitdagingen. De lage rente van de afgelopen jaren heeft het traditionele verdienmodel van banken, (levens)verzekeraars en pensioenfondsen onder druk gezet.⁸ Ook burgers hebben hier de afgelopen jaren de gevolgen van gemerkt, doordat zij voor hun spaargeld bij de bank weinig of geen rentevergoeding meer kregen en daardoor soms op zoek zijn gegaan naar alternatieve investeringen. Bedrijven en semipublieke instellingen, zoals zorginstellingen en goededoelenorganisaties, moesten tot voor kort vaak zelfs betalen om hun tegoeden bij de bank te stallen. Hiertegenover stond dat geld lenen juist relatief goedkoop was de afgelopen jaren. De keerzijde van de langdurig lage rente is dat dit heeft bijgedragen aan de opbouw van schulden en tot onevenwichtige ontwikkelingen op internationale kapitaalmarkten. De lage rente leidde ertoe dat beleggers in toenemende mate op zoek zijn gegaan naar rendement door (risicovoller) te gaan investeren. Dit geldt niet alleen voor professionele partijen, maar juist ook voor particulieren. Deze *search for yield* heeft ervoor gezorgd dat activaprijzen, zoals van aandelen en vastgoed, hard zijn gestegen, met het risico op bubbelvorming. Dat is bij een plotselinge marktcorrectie niet alleen nadelig voor de belegger, maar leidt ook tot risico's voor de financiële stabiliteit.⁹

Nu de inflatie sterk is opgelopen hebben centrale banken wereldwijd beleidsrentes verhoogd met stijgende rentes voor bedrijven en consumenten tot gevolg. Hierdoor kunnen ook de risico's op de financiële markten en bij financiële instellingen toenemen.¹⁰ Bij stijgende rentes trekken beleggers zich vaker terug uit risicovollere investeringen, wat kan leiden tot prijsdalingen, snelle verkopen en abrupte correcties op de financiële markten. Dit hebben we het afgelopen jaar ook al gezien met (beperkte) correcties op bijvoorbeeld aandelen- en obligatiemarkten. Ook was er grote onrust op de energiemarkten, met forse prijsstijgingen en hoge volatiliteit. Instellingen met een grote blootstelling op dit soort activa en markten worden geconfronteerd met onzekerheid en risico's, en zullen mogelijk verliezen moeten absorberen. En hoewel de stijgende rente op korte termijn voor veel partijen nadelig is, kan op de (middel)lange termijn een hogere rente juist voordelig uitpakken voor financiële instellingen zoals banken, omdat rentemarges mogelijk kunnen gaan stijgen, en voor verzekeraars en pensioenfondsen, omdat relatief veilige effecten weer hogere rendementen kunnen genereren.

Een belangrijke markt waar de macro-economische ontwikkelingen vaak samenkomen, en ook de consument raken, is de huizenmarkt. De huizenprijzen zijn de afgelopen jaren fors gestegen. De tot voor kort lage hypotheekrente en gestegen inkomens, in combinatie met een tekort aan woningen, de gunstige fiscale behandeling van de eigen woning en de – in internationaal opzicht – grote financieringsruimte, speelden hierbij een belangrijke rol. De snel stijgende huizenprijzen hebben huishoudens de afgelopen jaren aan kunnen zetten tot risicovoller leengedrag. Dit kan zijn weerslag hebben op de financiële stabiliteit en de economie. Recent zien we dat de woningmarkt aan het afkoelen is; huizen staan gemiddeld iets langer te koop, het aanbod van woningen is toegenomen, de prijzen dalen licht en de gestegen rente zorgt voor hogere woonlasten. Het laatste heeft direct impact op huishoudens – voornamelijk voor starters – die een huis willen kopen. Door de gestegen rente nemen de maandlasten van de hypotheek toe en kunnen mensen minder lenen. Hierdoor komt de betaalbaarheid van huizen nog verder onder druk te staan. Tegelijk kunnen lagere prijzen en het toegenomen aanbod ook kansen bieden voor starters.

Bovenstaande macro-economische ontwikkelingen vragen van financiële instellingen dat zij voldoende voorbereid zijn op eventuele marktschokken en een toename in kredietverliezen, bijvoorbeeld als gevolg van dalende huizenprijzen. Het aanhouden van voldoende buffers, terughoudend zijn met het uitkeren van dividend of het inkopen van aandelen zijn voorbeelden hoe instellingen hierop kunnen anticiperen.

⁸ <https://www.dnb.nl/algemeen-nieuws/2021/lage-rente-zet-druk-op-rentemarge-banken/>

⁹ IMF (2021). <http://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2021/04/06/global-financial-stability-report-april-2021>

¹⁰ <https://esb.nu/esb/20069403/consequenties-van-een-structureel-hogere-inflatie>

Box 1: Analyse winstgevendheid en maatschappelijke rol van banken

De lage rente van afgelopen jaren heeft invloed gehad op de bedrijfsmodellen en winstgevendheid van banken. In de zoektocht van banken naar manieren om hun winstgevendheid op een gezond niveau te houden, kan er frictie ontstaan met sommige maatschappelijke functies van banken, zoals de toegankelijkheid van financiële producten en diensten voor consumenten en bedrijven. Het ministerie van Financiën heeft geanalyseerd in hoeverre banken in een langdurig laag renteklimaat kunnen voldoen aan de maatschappelijke rol die zij hebben, en tegelijkertijd voldoende winstgevend kunnen zijn om hun eigen toekomst veilig te stellen.

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op verzoek van het ministerie een analyse opgesteld over de winstgevendheid van banken. Het ministerie heeft verschillende gesprekken gevoerd met banken, investeerders, consumentenorganisaties en wetenschappers om een beter beeld te krijgen van de ontwikkelingen en opvattingen ten aanzien van de winstgevendheid van banken en hun maatschappelijke rol. Uit de gesprekken en het onderzoek van DNB kwam onder andere naar voren dat de winstgevendheid van banken niet alleen onder druk is gezet door de lage rente, maar ook door verhoogde concurrentie van nieuwe (fintech) ondernemingen, hogere kosten voor het naleven van regelgeving en door bedrijfsonderdelen die niet langer zelfstandig winstgevend zijn, zoals het (chartale) betalingsverkeer. Banken kunnen verschillende maatregelen nemen om voldoende winstgevendheid op de lange termijn te waarborgen, waaronder het vergroten van alternatieve inkomstenbronnen, kostenbesparingen en het afstoten van niet-rendabele activiteiten. Het publieke belang van bijvoorbeeld toegang tot het chartale betalingsverkeer kan hierdoor in het geding komen.

De uitkomsten van de analyse zijn verwerkt in de ontwikkelingen die beschreven staan in deze beleidsagenda financiële sector. Hoewel de rente de afgelopen tijd is gestegen, blijft de winstgevendheid van banken en de verhouding hiervan tot de maatschappelijke rol van banken een punt van aandacht.

Bij een aanhoudend laag renteklimaat had ook het publiek belang van sparen mogelijk onder druk kunnen komen te staan, maar als gevolg van de stijgende beleidsrente van de Europese Centrale Bank (ECB) is dat voorlopig niet aannemelijk. Banken kiezen er weer vaker voor om geen negatieve rente meer te rekenen over spaargeld. Hierdoor heeft de discussie over wettelijke normen op dit moment aan relevantie verloren. Ter opvolging van de motie Heinen en Alkaya (32545, nr. 142), en vervolgens ook de motie Van Dijck (32545, nr. 161), heeft binnen het ministerie van Financiën een eerste verkenning plaatsgevonden van de mogelijkheid om een wettelijk verbod op negatieve rente vanaf een bepaalde saldogrens in te voeren. Daarbij is onder meer gekeken naar de voor- en nadelen van een verbod en naar de verhouding tot het Europees recht. Uit de juridische verkenning blijkt dat het twijfelachtig is of een wettelijk verbod toereikend onderbouwd kan worden, met name ten aanzien van de proportionaliteit van deze wettelijke maatregel. Daarmee is de juridische haalbaarheid en houdbaarheid van een wettelijk verbod onzeker.

Internationaal

De geschetste ontwikkelingen zijn niet alleen een uitdaging voor de Nederlandse financiële sector, toezichthouders en overheid, maar moeten worden gezien in de bredere internationale context. De activiteiten van de financiële sector overstijgen de landsgrenzen dikwijls en vragen daarom veelal om een gezamenlijke regulering in de Europese Unie. Dat geldt bijvoorbeeld voor de ontwikkelingen met betrekking tot verduurzaming, de voortschrijdende digitalisering en toenemende grensoverschrijdende dienstverlening. Het is daarbij in toenemende mate belangrijk dat in de Europese Unie een gelijk speelveld wordt gecreëerd én behouden. Door verschillen tussen EU-landen in nationale wet- en regelgeving en implementatie van lidstaatopties uit EU-richtlijnen, is er een risico op zogenoemde toezichtarbitrage. Dat is het verschijnsel dat financiële instellingen een vestigingsplaats kiezen waar de wet- en regelgeving en het toezicht voor hen gunstig is. Het gezamenlijk Europees reguleren van de sector, maar zeker ook het gezamenlijk bedenken van oplossingen voor de maatschappelijke uitdagingen waar de financiële sector voor staat, is voor mij dan ook van immens belang. Hierbij speelt ook dat wereldwijd verschuivingen zichtbaar zijn op geopolitiek en economisch vlak, waarbij ad hoc coalities steeds vaker de plaats innemen van

traditionele samenwerkingsverbanden.¹¹ De Brexit heeft bijvoorbeeld laten zien dat de financiële sector onderdeel kan worden van een bredere geopolitieke discussie. Hetzelfde geldt voor de oorlog in Oekraïne: doordat veel sancties tegen het regime in Rusland en Wit-Rusland op geldstromen zijn gericht, speelt de financiële sector een belangrijke uitvoerende rol in de internationale en Europese reactie op dit conflict. Een andere ontwikkeling op internationaal niveau is de toenemende macht van China en de dominantie van Amerikaanse en Chinese *bigtech-ondernemingen*. Deze trends leiden ertoe dat in de Europese Unie een toenemende roep klinkt om meer strategische autonomie, mede op financieel en economisch terrein. De verwachting is dat geopolitieke afwegingen in toenemende mate een rol zullen spelen bij de inrichting van ons financiële stelsel op Europees niveau.

¹¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken (2018). [Wereldwijd voor een veilig Nederland. Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie 2018-2022](#)

2 UITWERKING VAN DE AMBITIES

In dit hoofdstuk beschrijf ik mijn belangrijkste beleidsvoornemens. Dit beleid speelt in op de hierboven geschetste ontwikkelingen en is onderverdeeld in vier overkoepelende ambities (A t/m D) en acht beleidsdoelstellingen die de aankomende jaren als belangrijke leidraad fungeren voor mijn beleid en wetgeving gericht op de financiële sector, de financiële markten en het toezicht daarop. Bij elk beleidsdoel beschrijf ik diverse acties om invulling te geven aan het beleidsdoel.

<u>Ambitie</u>	<u>Beleidsdoel</u>	<u>Actie</u>
A. Een financiële sector die bijdraagt aan een duurzame wereld¹²	1. Financiële markten zijn het vliegwiel voor verduurzaming	<p>1.1 Inzetten op ambitieuze invulling van het klimaatcommitment door te sturen op een hoog ambitieniveau van actieplannen en rapportages, en het verkennen van meer normerend optreden</p> <p>1.2 Nederland speelt internationaal een voortrekkersrol bij de verduurzaming van de financiële markten, onder meer via een Europese kopgroep</p> <p>1.3 Financiële instellingen borgen structureel de brede duurzaamheidsdoelen in hun beleid, onder meer via ambitieuze IMVO regelgeving voor de financiële sector en opname van de financiële sector in het <i>Global Biodiversity Framework</i></p>
	2. Rapportagestandaarden bieden inzicht in alle relevante duurzaamheidsfactoren en voorkomen groenwassen	<p>2.1 Stimuleren van goede en vergelijkbare duurzaamheidsinformatie door het versterken van kwaliteit, onafhankelijkheid en vergelijkbaarheid van duurzaamheidsbeoordelingen en ambitieuze invulling van diverse Europese rapportagestandaarden</p> <p>2.2 Ontwikkeling van internationale rapportagestandaarden op duurzaamheidsgebied, onder meer via de G20</p>
B. Een financiële sector die gezond en weerbaar is	3. Tijdige actie van sector, toezichhouders en overheid op opkomende risico's	<p>3.1 Versterken cyberweerbaarheid en robuustheid financiële instellingen onder meer door het implementeren van Europese regelgeving (DORA (FIN), NIS2 en CER(J&V))</p> <p>3.2 Verbeteren van de beheersing van duurzaamheidsrisico's, onder meer door in te zetten op betere integratie in de toezichtraamwerken voor banken, verzekeraars en pensioenfondsen</p> <p>3.3 Adresseren risico's niet-bancaire financiële intermediairs (NBFII), zoals geldmarktfondsen</p> <p>3.4 Risico's digitalisering en kunstmatige intelligentie voor bepaalde sectoren in kaart brengen en mitigeren</p> <p>3.5 Het tegengaan van risico's van de handel in crypto's en zogenaamde <i>stablecoins</i> door de Europese verordening markten crypto-activa (MICA)</p>

¹² De Beleidsagenda voor duurzame financiering (Kamerstukken II 2021/22, 33 043, nr. 108) gaat nader en integraal in op de beleidsdoelen voor en instrumenten specifiek gericht op een duurzame financiële sector. Deze komen ook (in beknopte vorm) terug onder verschillende ambities, doelen en acties van deze Beleidsagenda financiële sector.

		en de herziene verordening betreffende bij geldovermakingen toe te voegen informatie (TFR) spoedig te implementeren
	4. Weerbare financiële instellingen en markten	<p>4.1 Implementatie Bazil 3.5 standaarden voor adequate buffers bij banken</p> <p>4.2 Versterken bankenunie door het Europese crisisraamwerk voor banken te moderniseren</p> <p>4.3 Versterken kapitaalmarktunie door voortvarende uitwerking van het Europese actieplan</p> <p>4.4 Inzetten op een verdere harmonisatie van het Europees anti-witwasraamwerk en de realisatie van een Europese witwas-toezichthouder</p> <p>4.5 Op basis van de inzichten uit diverse evaluaties op het gebied van witwassen en het financieren van terrorisme, waaronder de FATF-evaluatie, de effectiviteit van het anti-witwasraamwerk verbeteren (beleidsagenda witwassen)</p>
C. Een financiële sector die inclusief is en maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt	5. De financiële sector stelt het klantbelang centraal	<p>5.1 Consumenten (ook online) goed beschermen door het toekomstbestendig maken van de Europese regelgeving voor beleggen</p> <p>5.2 Voorkomen van overkreditering en het reguleren van kredietvormen die nu niet onder de kredietregels vallen door in te zetten op een hoog niveau van consumentenbescherming in de Europese richtlijn consumentenkrediet (CCD)</p> <p>5.3 Potentiële risico's op de woningmarkt in de gaten houden door het monitoren van de hypotheekschulden</p> <p>5.4 Voortzetten van het Actieplan Consumentenkeuzes met nieuwe initiatieven, opschaling en kennisdeling</p> <p>5.5 Behoefte onderzoeken aan wettelijke bescherming van kleine ondernemers bij het aangaan van kortlopende kredieten</p> <p>5.6 Onderzoeken of de afwikkeling van massaclaims in de financiële sector sneller en eenvoudiger kan</p>

	<p>6. Financiële diensten zijn inclusief, toegankelijk en betrouwbaar</p>	<p>6.1 Toegang tot verzekeringen blijven waarborgen, bijvoorbeeld voor schade veroorzaakt door klimaatverandering</p> <p>6.2 Functioneren van contant geld als betaalmiddel waarborgen, zowel qua infrastructuur als acceptatie, door onderzoek te doen naar de borging van het publiek belang van contant geld</p> <p>6.3 Inzetten op een veilig, betrouwbaar, toegankelijk en efficiënt betalingsverkeer zowel in nationaal als Europees verband</p>
	<p>7. Nederlanders zijn financieel redzaam</p>	<p>7.1 Agenderen en aanjagen van financiële educatie in het onderwijs door het ontwikkelen van materialen, producten en projecten om financiële educatie te bevorderen</p> <p>7.2 Gerichte aandacht van de financiële sector voor financieel kwetsbare groepen</p> <p>7.3 Opstellen van een publiek-private integrale aanpak van online fraude (J&V)</p> <p>7.4 Jongeren informeren over (de risico's van) crypto's</p> <p>7.5 Onderzoeken wat de motieven van consumenten zijn om wel of geen financieel advies in te winnen</p>
<p>D. Een financiële sector die innovatief en toekomstgericht is</p>	<p>8. Ruimte geven aan innovatie in het belang van de klant</p>	<p>8.1 Vervolgonderzoek naar de fintech-sector in Nederland en mogelijkheden bezien voor een vervolg op het fintech-actieplan</p> <p>8.2 Voorbereiden op Nederlandse positie bij voorstel EC <i>open finance</i> in 2023</p> <p>8.3 Onderzoeken risico's en kansen <i>decentralized finance</i></p> <p>8.4 Verkennen van de digitale euro</p>

A. Een financiële sector die bijdraagt aan een duurzame wereld

Inleiding

De transitie naar een duurzame economie vraagt om een andere manier van denken over de rol van de financiële sector.¹³ Met alleen publieke financiering redden we het namelijk niet. De middelen die banken, verzekeraars, pensioenfondsen en vermogensbeheerders investeren zijn sturend voor de financiering van een duurzame economie. De financiële markten kunnen een vliegwiel voor verduurzaming zijn. De klimaat-neutrale, circulaire en natuur-inclusieve economie van de toekomst, en de transitie ernaartoe, biedt kansen voor Nederlandse financiële instellingen om hun concurrentiepositie te versterken. Nieuwe economie betekent ook nieuwe verdienmodellen en het kabinet daagt de financiële sector uit om daarop in al haar creativiteit tijdig en proactief op in te spelen. Het kabinet zal de sector hierbij zo goed mogelijk bij proberen te staan via beleidsinstrumenten en samenwerkingsverbanden. Zo zorgen we ervoor dat financiële instellingen de economie van de toekomst financieren en bedrijven helpen om de transitie naar een duurzame economie te maken.

Tegelijk is het zaak om ook duurzaamheidsrisico's voldoende te beheersen. De transitie naar een duurzame economie brengt immers ook financiële risico's voor de financiële instellingen zelf met zich mee, bijvoorbeeld als vermogensbeheerders alleen investeren in de bedrijven van gisteren en niet in de bedrijven van morgen. Of als verzekeraars geconfronteerd worden met de gevolgen van fysieke risico's, zoals forse schadelasten als gevolg van extreem weer. De toezichthouders voor de financiële markten moeten hierop toezien. Daarnaast moeten rapportagestandaarden beter inzicht bieden in alle relevante duurzaamheidsfactoren. Zo moet een consument zeker kunnen weten dat zijn of haar spaargeld echt naar een duurzaam doel gaat. Hiervoor dient de kwaliteit, onafhankelijkheid en vergelijkbaarheid van duurzaamheidsbeoordelingen te worden verbeterd.

Beleidsdoel 1. Financiële markten zijn het vliegwiel voor verduurzaming

Financiële instellingen kunnen en moeten een belangrijke bijdrage leveren aan de duurzaamheidsdoelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs en de bredere opgave om tot een duurzame economie te komen. Mijn ambities en doelen heb ik afgelopen juni met de Tweede Kamer gedeeld in de beleidsagenda duurzame financiering.¹⁴ Met de totstandkoming van het nationale klimaatcommitment in 2019 heeft de financiële sector laten zien hier de verantwoordelijkheid voor te willen nemen. Dat was uniek in de wereld. Eind vorig jaar is het eerste deel van de voortgangsrapportage verschenen en deze week heb ik het tweede deel van de voortgangsrapportage van het klimaatcommitment naar uw Kamer gestuurd.¹⁵ Deze voortgangsrapportages bieden inzicht in de voortgang op het meten van de CO₂-intensiteit door de financiële sector en de actieplannen van financiële instellingen. Uit deel 2 van de voortgangsrapportage 2022 over de actieplannen blijkt dat alle ondertekenaars een actieplan hebben gepubliceerd.¹⁶ Bovendien heeft 90% van de ondertekenaars een reductiedoelstelling voor 2030 gesteld en voldoet daarmee aan de afspraak uit het commitment. De invulling van de actieplannen getuigt daarbij van een hoog ambitieniveau. Zo heeft 96% de ambitie om haar portefeuille in lijn te brengen met het 1,5-gradenscenario en uiteindelijk in 2050 een netto-nul portefeuille te bereiken.¹⁷ De sector verdient hiervoor een pluim. Tegelijkertijd constateer ik dat niet alle actieplannen voldoende inzichtelijk maken op welke wijze maatregelen in de praktijk leiden tot het bereiken van de CO₂-reductiedoelstellingen. Samen met de minister voor Klimaat en Energie heb ik aangekondigd dat – hoewel ik waardering heb voor de voortgang die is gemaakt – ik samen met de sector wil verkennen hoe eventuele wetgeving kan worden ingezet om het klimaatcommitment van de financiële sector te ondersteunen om zo de duurzame transitie te versnellen. In aanvulling op de verkenning naar eventuele wetgeving ben ik ook in gesprek met toezichthouders over de vraag of binnen de grenzen van de bestaande mandaten en wet- en regelgeving er een rol is voor de toezichthouders bij het vervullen van de doelstellingen van het klimaatcommitment. Daarnaast ben ik voornemens om te onderzoeken of de huidige, meer sector gedreven, governance van het klimaatcommitment nog past bij de duurzaamheidsopgave. Ik vind

¹³ Kamerstukken II, 2021/22, 33 043, nr. 108.

¹⁴ Kamerstukken II, 2021/22, 33 043, nr. 108.

¹⁵ Kamerbrief van 13 maart 2023: Voortgang klimaatcommitment financiële sector.

¹⁶ Website klimaatcommitment: [Actieplannen - Klimaatcommitment](#)

¹⁷ Voortgangsrapportage 2022 – deel 2, p. 5.

het van belang dat het maatschappelijk middenveld en de wetenschap bij de monitoring van het klimaatcommitment worden betrokken.

De ervaringen en de resultaten van het Nederlandse klimaatcommitment worden de aankomende periode ook in internationaal verband verder uitgedragen. Zo ga ik op Europees niveau het initiatief nemen om, samen met andere koplopers, *best practices* te verkennen en met elkaar te delen, maar mogelijk ook om tot een gezamenlijk ambitieuze inzet te komen op het volledige terrein van verduurzaming van de financiële sector. Ik denk daarbij in elk geval aan thema's als actieplannen van de financiële sector, databeschikbaarheid, aandacht voor brede duurzaamheidsrisico's (naast klimaat ook biodiversiteit) en een betere integratie van duurzaamheidsrisico's in het toezichtraamwerk.

Ik vind het belangrijk dat financiële instellingen maatschappelijk verantwoord ondernemen door rekening te houden met onder meer mensenrechten, arbeidsomstandigheden en het milieu. Daarom zet ik mij in voor ambitieuze en-IMVO-wetgeving voor de financiële sector. Ondanks de Nederlandse inzet is ~~in~~ de toepassing van de Europese *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (CSDDD) op de financiële sector alleen opgenomen als lidstaatoptie. Vooruitlopend op de Europese richtlijn loopt een nationaal traject voor IMVO-wetgeving. Op 1 november 2022 is het initiatiefvoorstel *Wet verantwoord en duurzaam internationaal ondernemen*¹⁸ ingediend in de Tweede Kamer. Dit initiatiefvoorstel is ook van toepassing op financiële instellingen. Naar aanleiding van de indiening van het initiatiefvoorstel wordt door het kabinet bezien of samen met de initiatiefnemers tot een gedragen wetsvoorstel gekomen kan worden.

Daarbij vind ik het van belang dat wordt aangesloten bij de standaarden die momenteel al aan de financiële sector worden gesteld en dat rekening wordt gehouden met nieuwe regelgeving op het gebied van duurzaamheid. Zo kan worden gewaarborgd dat nationale en Europese regels goed op elkaar aansluiten en dat sprake is van een gelijk speelveld. Daarnaast zet ik mij ook in voor de opname van de financiële sector in het *Global Biodiversity Framework*; het raamwerk dat mondiale doelen op biodiversiteitsgebied zal ontwikkelen. Om financiële instellingen beter in staat te stellen bij te dragen aan de duurzaamheidstransitie, is beleidsvoorspelbaarheid voor de reële economie van belang. In de zomer van 2023 komt het kabinet met een opzet van het Nationaal Programma Energiesysteem, met daarbij transitiepaden richting 2050, die ook de financiële sector meer beleidszekerheid zullen bieden.

De gevolgen van klimaatverandering en de transitie naar een duurzame economie kunnen ook impact hebben op de weerbaarheid en stabiliteit van het financiële stelsel. Om deze risico's beter te beheersen zet ik in op een betere integratie van duurzaamheidsrisico's in de toezichtraamwerken voor financiële instellingen, waaronder voor banken, verzekeraars en pensioenuitvoerders. Dit doen we door het aanjagen van onderzoek, in het bijzonder naar biodiversiteitsrisico's en risico's van andere milieuaspecten. Ik zet mij ook in voor een ambitieuze vertaling van dit onderzoek in beleid.

Ten slotte bekijk ik in concrete dossiers of er nog aanvullende mogelijkheden zijn om de transitie te bevorderen. In ieder geval zie ik samen met de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening op welke wijze in de leennormen voor hypothecair krediet voor 2024 meer rekening kan worden gehouden met de energiezuinigheid van de woning. Voor de aankoop van een woning met een lager energieverbruik of wanneer energiebesparende maatregelen worden genomen, kan dan een hoger hypotheekbedrag worden verkregen dan voor de aankoop van een woning met een hoger energieverbruik, omdat er lagere energielasten zijn. Hierdoor wordt het verduurzamen van woningen gestimuleerd. Aangezien beter rekening wordt gehouden met de energielasten van het huishouden is verantwoorde kredietverlening geborgd.

¹⁸ [Wet verantwoord en duurzaam internationaal ondernemen, Kamerstuk 35761.](#)

Samengevat:

1. Een ambitieuze invulling van het klimaatcommitment door de financiële sector, door vanuit de overheid te sturen op een hoog ambitieniveau van actieplannen en rapportages, en het verkennen van meer normerend optreden.
2. Nederland speelt internationaal een voortrekkersrol bij de verduurzaming van de financiële markten, onder meer via een Europese kopgroep
3. Financiële instellingen borgen structureel de brede duurzaamheidsdoelen in hun beleid, onder meer via ambitieuze IMVO-regelgeving voor de financiële sector en opname van de financiële sector in het *Global Biodiversity Framework*

Beleidsdoel 2. Rapportagestandaarden bieden inzicht in alle relevante duurzaamheidsfactoren en voorkomen groenwassen

Het is belangrijk dat duurzame investeringen ook echt duurzaam zijn en dat groenwassen wordt voorkomen. Om kapitaal te bewegen richting duurzame investeringen is het een vereiste dat investeerders goed onderscheid kunnen maken tussen activiteiten die wel en niet duurzaam zijn. Om te zorgen voor meer transparantie en standaardisatie van duurzaamheidsinformatie heeft de EU op verschillende terreinen wetgeving ontwikkeld, zoals de Europese verordening met betrekking tot informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële sector (SFDR)¹⁹, de taxonomieverordening²⁰ en de EU-richtlijn duurzaamheidsrapportage (CSRD)²¹. Nederland blijft zich inzetten voor de voorspoedige implementatie, verdere uitwerking en ambitieuze invulling ervan.

Het huidige landschap van (internationale) kaders, standaarden en initiatieven voor rapportage van duurzaamheidsinformatie is zeer versnipperd en daardoor complex voor bedrijven, investeerders en andere belanghebbenden. Internationale harmonisatie van rapportagestandaarden vergroot de vergelijkbaarheid van informatie en draagt bij aan betere wereldwijde allocatie van kapitaal naar duurzame investeringen. Dit is een belangrijke stap op weg naar een duurzame toekomst. Daarom ondersteun ik de ontwikkeling van wereldwijde rapportagestandaarden voor duurzaamheid door de *International Sustainability Standards Board* (ISSB). Via de *Sustainable Finance Working Group* van de G20 zal Nederland aanjager zijn van de harmonisatie van rapportagestandaarden. Daarnaast zet ik in op EU-wetgeving gericht op het verbeteren van de transparantie bij de aanbieders van duurzaamheidsbeoordelingen (*ESG rating agencies*). Naar verwachting komt de Europese Commissie in juni met een wetsvoorstel voor het reguleren van ESG rating agencies.

Samengevat:

1. Stimuleren van goede en vergelijkbare duurzaamheidsinformatie door het versterken van kwaliteit, onafhankelijkheid en vergelijkbaarheid van duurzaamheidsbeoordelingen en ambitieuze invulling van diverse Europese rapportagestandaarden
2. Ontwikkeling van internationale rapportagestandaarden op duurzaamheidsgebied, onder meer via de G20

B. Een financiële sector die gezond en weerbaar is*Inleiding*

Financiële instellingen, burgers, bedrijven en de overheid moeten financieel weerbaar zijn. Het is belangrijk dat financiële instellingen zelf financieel gezond zijn en de mogelijkheden hebben om concurrerend te blijven in een internationaal financieel systeem. De stabiliteit van de financiële sector is een voorwaarde om haar diensten duurzaam te blijven aanbieden. De versterking van het regelgevend kader na de financiële crisis in 2008 heeft ervoor gezorgd dat de Nederlandse en Europese financiële sector veiliger is geworden. De positieve effecten hiervan waren zichtbaar

¹⁹ Kamerstukken II, 2017/18, 22 112, nr. 2655.

²⁰ Kamerstukken II, 2017/18, 22 112, nr. 2654.

²¹ Kamerstukken II, 2020/21, 22 112, nr. 3132.

tijdens de coronacrisis; een weerbare financiële sector heeft bij kunnen dragen om de economische gevolgen van een crisis het hoofd te bieden. Ook het recente falen van een aantal Amerikaanse banken, die niet hoefden te voldoen aan dezelfde stevige kapitaaleisen als in Europa, laat zien hoe belangrijk goed gekapitaliseerde banken zijn, die hun liquiditeits- en risicobeheer goed op orde hebben. Bovendien komen nieuwe ontwikkelingen met nieuwe risico's. Daarvoor is het belangrijk dat de sector, toezichthouders en overheid hier tijdig op kunnen reageren. Deze risico's komen met name voort uit de toenemende digitalisering zoals cyberdreigingen, crypto's en kunstmatige intelligentie. Het blijft een belangrijke taak om de voorwaarden te scheppen voor een gezonde en weerbare financiële sector.

Beleidsdoel 3. Tijdige actie van sector, toezichthouders en overheid op opkomende risico's

Er zijn diverse ontwikkelingen die het risicolandschap voor de financiële sector en consumenten doen veranderen. Zo is de financiële sector de afgelopen jaren in hoge mate gedigitaliseerd. Dit biedt kansen, maar zorgt ook voor risico's. Een grootschalige technische storing van het betalingsverkeer, al dan niet als gevolg van een cyberaanval, kan bijvoorbeeld serieuze maatschappelijke consequenties hebben. Daarbij zijn het niet alleen 'gewone' cybercriminelen die zich hierin kunnen mengen, maar ook statelijke actoren. Voorts betekent de digitalisering ook dat diverse nieuwe partijen zijn opgekomen die belangrijke schakels vormen in het betalingsverkeer (zoals betaalprocessoren). De vraag is of dergelijke nieuwe aanbieders voldoende gedekt zijn door het huidige toezichtraamwerk. Samen met DNB onderzoek ik of de bestaande nationale eisen, en het toezicht ten aanzien van afwikkelondernemingen, nog voldoende actueel zijn. Ook wordt met AFM en DNB onderzocht of er naast de vitale processen in het betalings- en effectenverkeer andere onderdelen van het financieel systeem als vitaal aangemerkt dienen te worden. Indien dit het geval is zal ik de Tweede Kamer hierover informeren.

Het gebruik van kunstmatige intelligentie in de financiële sector zal de komende jaren toenemen. Diensten worden hierdoor meer op de situatie van de klant afgestemd en processen kunnen efficiënter worden ingericht. Kunstmatige intelligentie kan in het verzekeringswezen bijvoorbeeld worden gebruikt om beter risico's in te schatten. Zo zijn er autoverzekeringen die het rijgedrag van de consument meten en op basis hiervan de hoogte van de premie aanpassen. Tegelijkertijd kan dit ook ongewenste neveneffecten hebben, zoals het door verdergaande profilering onderscheid maken in de premies, of weigering van klanten op basis van het risico. Dit raakt aan de solidariteit tussen polishouders en verzekeraars en creëert ethische vraagstukken. Omdat hierdoor de toegang tot financiële diensten (beleidsdoel 4) onder druk kan komen te staan, zal ik voor het verzekeringslandschap blijven kijken naar de verzekeraarbaarheid van groepen, hoe eerlijk het gemaakte onderscheid is en welke dataconsumenten moeten delen om een goedkopere premie te krijgen. Samen met de AFM en DNB houd ik de ontwikkelingen nauwgezet in de gaten.

Box 2: Een vitale Nederlandse financiële sector

Het is belangrijk dat financiële instellingen zelf financieel gezond zijn en de mogelijkheden hebben om concurrerend te blijven in een internationaal financieel systeem. Alleen zo kunnen ze structureel bijdragen aan economische groei en hun maatschappelijke functies duurzaam vervullen. Dat betekent ook dat het voor financiële instellingen voldoende aantrekkelijk moet blijven om gevestigd en actief te zijn in Nederland en voldoende winstgevend te kunnen opereren.

Verskillende factoren bepalen de aantrekkelijkheid van Nederland als vestigingsland voor financiële instellingen. Hierbij gaat het om algemene factoren zoals goed werkende markten in Nederland en in Europa, regeldruk, toegang tot financiering, rechtstatelijke en regelgevingslandschap, ruimtelijke ordening en de (digitale) infrastructuur, geografische ligging, fiscaliteit, en beschikbaarheid van (technische) geschoold personeel. Ook spelen specifieke factoren voor de financiële sector een rol, zoals de bijdrage die financiële instellingen moeten betalen aan de kosten van het toezicht, aanvullende nationale regels bovenop Europese wet- en regelgeving op het gebied van de financiële sector en specifieke fiscale regelingen voor financiële instellingen zoals de bankenbelasting en de minimumkapitaalregel voor banken en verzekeraars.

Het is belangrijk dat financiële instellingen in Nederland actief blijven zodat goede dienstverlening voor Nederlandse burgers en bedrijven geborgd blijft. Ook is het van belang dat Nederlandse financiële instellingen mee kunnen doen op het Europese en internationale speelveld. Daarom moet een gezonde balans worden gevonden tussen enerzijds robuuste regels die het financiële systeem en consumenten beschermen en anderzijds een proportionele regeldruk en gelijk speelveld.

Een andere innovatie die de laatste jaren veel aandacht heeft gekregen is de opkomst van crypto-activa. Het ministerie gaat de verordening Markten in crypto-activa (MICA) voortvarend en tijdig implementeren, en zal de risico's van de crypto's blijven monitoren in nauwe samenwerking met AFM en DNB. Daarnaast informeert de overheid consumenten, in het bijzonder jongeren, over de risico's van het kopen van crypto's.²² In de MICA-verordening is verder opgenomen dat de Europese Commissie, EBA en ESMA binnen 18 maanden een rapport opleveren waar onder meer nader wordt ingegaan op *Non Fungible Tokens* (NFTs) en de eventuele noodzaak voor regelgeving en toezicht op deze producten. Daarnaast wordt onderzoek gedaan naar de kansen en risico's van *Decentralized Finance* (DeFi), waarbij financiële diensten aangeboden kunnen worden zonder tussenpartij en daarom mogelijk buiten de bestaande regelgeving zouden vallen.

Ten slotte zijn er ook risico's als gevolg van de opkomst van niet-bancaire financiële intermediairs – *non-bank financial intermediaries* – zoals geldmarktfondsen, en de risico's van hoge mate van financieren met vreemd vermogen (hefboom of *leverage*) bij bepaalde entiteiten of financiële producten (*leveraged finance*). Het is belangrijk om daar aandacht voor te houden, onder andere door het wereldwijd signaleren van risico's en grondige analyses van recente gebeurtenissen binnen het werk van de G20 en de *Financial Stability Board*.

Samengevat:

1. Versterken cyberweerbaarheid en robuustheid financiële instellingen, onder meer door het implementeren van Europese regelgeving (DORA (FIN), NIS2 en CER(J&V))
2. Verbeteren van de beheersing van duurzaamheidsrisico's, onder meer door in te zetten op betere integratie in de toezichtraamwerken voor banken, verzekeraars en pensioenfondsen
3. Aanpakken risico's niet-bancaire financiële intermediairs (NBFI), zoals geldmarktfondsen
4. Risico's digitalisering en kunstmatige intelligentie voor sectoren in kaart brengen en mitigeren
5. Het tegengaan van risico's van de handel in crypto's en zogenaamde *stablecoins* door de Europese verordening markten crypto-activa (MICA) en de herziene verordening betreffende bij geldovermakingen toe te voegen informatie (TFR) spoedig te implementeren

²² <https://www.wijzeringeldzaken.nl/Crypto/>

Beleidsdoel 4. Weerbare financiële instellingen en markten

De weerbaarheid van financiële instellingen en markten is van groot belang. Dat ziet niet alleen op de financiële positie van financiële instellingen, maar ook op het functioneren en de weerbaarheid van de Europese markt, en de weerbaarheid van het financiële stelsel tegen financieel-economische criminaliteit.

De versterking van de bankenunie draagt eveneens bij aan de weerbaarheid van het financiële stelsel. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is de modernisering van het Europese crisisraamwerk voor banken waarvoor de Europese Commissie begin 2023 met een voorstel zal komen. Het crisisraamwerk voorziet in de ordentelijke afwikkeling van banken, zonder dat overheden hoeven bij te springen. Het uitgangspunt is dat private partijen hoofdzakelijk de verliezen absorberen (*bail-in*), en dat de sector met het resolutiefonds zelf bijdraagt aan de resolutie van een falende bank. In de praktijk blijkt echter dat dit raamwerk nog onvoldoende wordt toegepast en nog te vaak wordt staatssteun ingezet. Ik zal bij de herziening inzetten op een sterk kader ten bate van de financiële stabiliteit met een betere bescherming van de belastingbetaler en sterkere waarborgen voor private lastendeling. Daarnaast zet ik mij in Europa in voor prudente en passende prudentiële, toezicht- en resolutieraamwerken bij andere lopende trajecten. Op dit moment wordt er in Europa onderhandeld over de implementatie van de Bazel 3.5-hervormingen (o.a. buffers en eisen die beter aansluiten bij de risico's voor kredietinstellingen) en worden voor verzekeraars onderhandeld over zowel herziening van Solvabiliteit II als een Europees geharmoniseerd herstel- en afwikkelingskader.

Ook het versterken van de Europese kapitaalmarktunie vind ik van belang voor de weerbaarheid van het stelsel en de strategische autonomie van de EU. Sterke en toegankelijke kapitaalmarkten vergroten de financieringsmogelijkheden voor bedrijven en bieden consumenten meer opties om, effectief en veilig, lange termijn financiële doelen te behalen. Bovendien ondersteunt een sterke kapitaalmarktunie met aanbod van voldoende privaat kapitaal van zowel huishoudens als institutionele beleggers de financieringsopgaven die gepaard gaan met de duurzaamheids- en digitaliseringstransitie. Andersom is het open karakter van Europese kapitaalmarkten van belang om aantrekkelijk te blijven voor investeerders van buiten de EU. Ik zet erop in dat het actieplan van de Europese Commissie, waar Nederland samen met Frankrijk en Duitsland een voortrekkersrol bij heeft gespeeld, voortvarend en ambitieus wordt uitgewerkt. Momenteel vinden over verschillende voorstellen onderhandelingen plaats binnen de Europese Raad en met het Europees Parlement. En eind vorig jaar heeft de Commissie opnieuw een pakket met voorstellen gepresenteerd. Een belangrijk onderdeel daarvan is het verkleinen van de systeemrisico's, door de EU minder afhankelijk te maken van clearing buiten de EU en de EU aantrekkelijker te maken voor beursgangen, vooral voor het mkb. In het bijzonder zal ik inzetten op vereenvoudiging en harmonisatie van regelgeving voor bedrijven die een beursnotering nastreven, zonder daarbij de wensen en behoeften van beleggers uit het oog te verliezen. Ik zal de Tweede Kamer via BNC-fiches op korte termijn informeren over de bredere Nederlandse inzet op dit terrein.

Buiten weerbaarheid in financiële zin, is het ook van belang dat het financiële stelsel weerbaar is tegen integriteitsrisico's, zoals het faciliteren van financieel-economische criminaliteit. De afgelopen jaren hebben diverse casussen aangetoond dat hier nog terrein te winnen valt. Dit geldt niet alleen in Nederland maar ook in breder internationaal verband. Nederland was daarom al in een vroeg stadium pleitbezorger voor de oprichting van een Europese anti-witwasautoriteit en de verdere harmonisatie van het anti-witwasraamwerk. Uiteindelijk heeft de Europese Commissie op 20 juli 2021 een omvangrijk pakket met voorstellen op dit terrein gepubliceerd. Deze voorstellen raken in belangrijke mate aan de hiervoor geschetste Nederlandse inzet. Naast dit Europese pakket is eveneens relevant dat de afgelopen tijd diverse evaluaties die raken aan het anti-witwasraamwerk zijn uitgevoerd. Een zeer belangrijke is de evaluatie van Nederland door de *Financial Action Task Force*. Inzichten uit deze en andere rapporten hebben de minister van Justitie en Veiligheid en ik aangewend om de aanpak van witwassen verder te verbeteren. In de beleidsagenda aanpak witwassen²³ hebben wij drie hoofdthema's genoemd waarop we de komende tijd zullen inzetten. Om te beginnen willen we, waar dit nodig is, een strenge aanpak hanteren. In dat kader willen we bijvoorbeeld het toezicht op niet-financiële instellingen en de aanpak van

²³ Kamerstukken I, 2022/23, 31477, nr. B.

facilitators versterken. Daarnaast willen we, waar dit mogelijk is, meer ruimte bieden om onevenredige effecten te voorkomen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het borgen van de toegang tot het betalingsverkeer en een evenwichtige verhouding van verplichtingen en lasten voor kleine instellingen. Ten slotte zetten we in op het beter in kaart brengen van de effectiviteit van de aanpak, door bijvoorbeeld beter statistieken bij te houden en meer verdieping aan te brengen in de National Risk Assessment. We zullen de Tweede Kamer dit voorjaar informeren over de voortgang van de verschillende vervolgacties uit deze beleidsagenda.

Samengevat:

1. Voortvarende implementatie Bazel 3.5 standaarden voor adequate buffers bij banken
2. Versterken bankenunie door in Europa het crisisraamwerk voor banken te moderniseren
3. Versterken kapitaalmarktunie door in Europa aan te dringen op voortvarende uitwerking van het Europese actieplan
4. Verdere harmonisatie van het Europees anti-witwasraamwerk en de realisatie van een Europese witwas-toezichhouder
5. Op basis van de inzichten uit diverse evaluaties op het gebied van witwassen en het financieren van terrorisme, waaronder de FATF-evaluatie, de effectiviteit van het anti-witwasraamwerk verbeteren (beleidsagenda witwassen)

C. Een financiële sector die inclusief is en maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt

De financiële sector heeft een dienstverlenende rol voor de samenleving en de economie. Financiële instellingen moeten oog hebben voor de belangen van hun klanten, maar ook voor de bredere groep belanghebbenden en de maatschappij als geheel. Burgers hebben de financiële sector nodig voor hun dagelijkse betalingen, de verzekering van risico's, de financiering van hun woning en het opbouwen van reserves voor latere tijden. Dit schept bijvoorbeeld verwachtingen ten aanzien van het aan bonafide klanten aanbieden van bankrekeningen, en het toegankelijk houden van contant geld. Ook mogen burgers verwachten dat de producten die ze afnemen passend en doelmatig zijn. Bij de toegankelijkheid verdient ook (on)verzekeraarbaarheid aandacht. Daarbij is een prangende vraag hoe de risico's als gevolg van klimaatverandering te verzekeren zijn. Om de samenleving op een goede manier te bedienen is ook een versterking van de kapitaalmarkten van belang. Verbeterde toegang en geharmoniseerde regels maken het makkelijker om te investeren en te beleggen in andere EU-landen en financiering aan te trekken. Daarnaast is het ook zaak dat burgers zelf financieel redzaam zijn. Dat begint met jongeren; zij moeten zich bewust zijn van de risico's van financiële producten, zoals crypto's. Verder is het belangrijk dat burgers weten wanneer zij advies nodig hebben en waar ze dat kunnen inwinnen. Tot slot vraagt die dienstbaarheid ook wat van de overheid: beleid moet zo effectief en zo efficiënt mogelijk zijn, met aandacht voor goed door de sector uitvoerbare wetgeving, het 'doenvermogen' bij burgers en geluiden uit de samenleving.

Beleidsdoel 5. De financiële sector stelt het klantbelang centraal

Ik vind het van belang dat aanbieders van krediet en beleggingsdiensten het belang van de klant centraal stellen, ook in de digitale omgeving. Het is daarbij zaak dat beschermingsregels mee veranderen om aan te blijven sluiten bij digitale ontwikkelingen en nieuwe inzichten uit gedragswetenschappelijk onderzoek naar hoe consumenten (online) keuzes maken. Zo zijn mede als gevolg van digitalisering de laatste jaren nieuwe vormen ontstaan van financiering van goederen, zoals private lease en *Buy now, pay later* (achteraf betalen), die niet altijd onder bestaande regelgeving vallen. Consumenten moeten op verantwoorde wijze hypothecair en consumptief krediet kunnen afsluiten, waarbij zij worden beschermd tegen overkreditering en in staat worden gesteld om geïnformeerde leenbeslissingen te nemen. Ten aanzien van consumptief krediet liggen er kansen bij de herziening van de Europese richtlijn consumentenkrediet (CCD). Ik zet in op een hoog niveau van consumentenbescherming, met oog voor proportionaliteit en de toegankelijkheid van krediet. Ik vind het daarbij belangrijk dat consumenten straks ook bescherming genieten bij de nieuwe vormen van dienstverlening die nu niet onder de kredietregels valt, zoals achteraf betalen.

Met het oog op het verder centraal stellen van het belang van de niet-professionele (*retail*) belegger, is een Europees gecoördineerde aanpak het meest effectief. Veel partijen zoals brokers bieden hun diensten namelijk van buiten Nederland aan consumenten aan. De Europese Commissie is voornemens om een strategie voor retailbeleggen te publiceren. Met die strategie dienen consumenten betere toegang tot kapitaalmarkten te krijgen, en daarbij adequaat beschermd te worden, ook als zij grensoverschrijdend beleggen. Ik zal mij actief inzetten voor het toekomstbestendig maken van de Europese regelgeving, waarbij de eerdere kaders voor de bescherming van consumenten en het belang van marktintegriteit onveranderd blijven. Naast deze Europese inzet zal ik verkennen wat de invloed is van waarschuwingen en op welke wijze deze kunnen worden verbeterd, met inachtneming van gedragsinzichten. Dit is een van de nieuwe initiatieven binnen het Actieplan Consumentenkeuzes.²⁴

Voor de afdwingbaarheid van bescherming is laagdrempelige en onafhankelijke geschilbeslechting belangrijk. Consumenten kunnen daarom met hun klacht over een financiële dienstverlener terecht bij het Kifid. Dat geldt in de regel niet voor ondernemers, terwijl voor kleine ondernemers de drempel in de gang naar de rechter aanzienlijk kan zijn. Er is wel een mkb-loket bij het Kifid op basis van zelfregulering. Het gaat dan om klachten van ondernemers die vallen onder de Gedragscode Kleinzakelijke Financiering van de NVB, en de Gedragscode MKB Financiers en de Gedragscode Erkend Financieringsadvies MKB (beide van de Stichting MKB Financiering). Ik zal de komende periode de behoefte aan en wenselijkheid van verdere uitbreiding van de toegang tot het Kifid onderzoeken. Ik zal me hierbij richten op klachten over diensten en producten die zijn gereguleerd in het financieel toezichtrecht.

Ook heb ik oog voor kleine ondernemers bij het aangaan van kortlopende kredieten. Deze kredieten kunnen vaak eenvoudig en snel worden aangevraagd maar kennen soms relatief hoge kosten en de voorwaarden van verschillende kredietverstrekkers zijn slecht vergelijkbaar. Hoewel een snel aanvraagproces voor een ondernemer van groot belang kan zijn, schuilen in die snelheid ook risico's voor de financiële weerbaarheid. Kleine ondernemers, van wie de positie in sommige opzichten lijkt op die van consumenten, kunnen misschien niet in alle gevallen overzien welke verplichtingen zij op zo'n moment aangaan. De gevolgen kunnen groot zijn wanneer ondernemers in hun privévermogen geraakt worden op het moment dat zij niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Ik onderzoek daarom op welke wijze ik deze groep ondernemers kan beschermen, zonder de toegevoegde waarde van deze online kredietmarkt uit het oog te verliezen.

Ten slotte zie ik dat er behoefte is aan een sector die zijn verantwoordelijkheid neemt waar het gaat om de afhandeling van klachten en claims. Primair verwacht ik uiteraard van de financiële sector dat zij zich houdt aan haar zorgplicht en dat misstanden worden voorkomen. Mocht het onverhoopt toch misgaan dan is het zaak dat de dienstverlener dit onverwijld corrigeert. Zeker waar het gaat om massaclaims zouden deze voortvarend afgehandeld moeten worden, wanneer vast is komen te staan dat niet correct is gehandeld door een financiële dienstverlener. Dit is ook gebleken uit het evaluatierapport afwikkelingsproces rentederivaten mkb.²⁵ Langlopende affaires zijn nadelig voor benadeelde betrokkenen en hebben een negatief effect op het vertrouwen in de financiële sector. Ik onderzoek daarom of de afwikkeling van massaclaims in de financiële sector sneller en eenvoudiger kan.²⁶

²⁴ Kamerstukken II, 2021/22, 32 013, nr. 253.

²⁵ Bijlage bij Kamerstukken II, 2021/22, 29 507, nr. 159.

²⁶ Kamerstukken II, 2021/22, 29 507, nr. 159.

Samengevat:

1. Consumenten (ook online) goed beschermen door het toekomstbestendig maken van de Europese regelgeving voor beleggen
2. Voorkomen van overkreditering en het reguleren van kredietvormen die nu niet onder de kredietregels vallen door in te zetten op een hoog niveau van consumentenbescherming in de Europese richtlijn consumentenkrediet (CCD)
3. Potentiële risico's op de woningmarkt in de gaten houden door het monitoren van de hypotheekschulden
4. Voortzetten van het Actieplan Consumentenkeuzes met nieuwe initiatieven, opschaling en kennisdeling
5. Behoeftte onderzoeken aan wettelijke bescherming van kleine ondernemers bij het aangaan van kortlopende kredieten
3. Onderzoeken of de afwikkeling van massaclaims in de financiële sector sneller en eenvoudiger kan

Beleidsdoel 6. Financiële diensten zijn inclusief, toegankelijk en betrouwbaar

De inclusiviteit, toegankelijkheid en betrouwbaarheid van financiële diensten is enorm belangrijk. Neem bijvoorbeeld de toegang tot verzekeringen. Als gevolg van klimaatverandering komen verschillende vormen van schade in toenemende mate voor, bijvoorbeeld als gevolg van overstromingen, stormen of hagel. Dit zorgt voor uitdagingen voor het voldoende verzekeraar houden van deze schadeposten. Ook zijn bepaalde vormen van schade in Nederland 'onverzekeraar', bijvoorbeeld in het geval van bepaalde typen overstromingen. Hierdoor kunnen consumenten zich in het geheel niet tegen deze schade verzekeren. In samenwerking met de verzekeringssector en andere betrokken ministeries ga ik onderzoeken wat hieraan gedaan kan worden, waarbij ook gekeken zal worden naar eventuele overheidsinterventie.

Ook ten aanzien van het betalingsverkeer zijn inclusiviteit, toegankelijkheid en betrouwbaarheid belangrijke doelstellingen. Nederland beschikt over een robuust, innovatief en efficiënt betalingsverkeer. Nederlandse gebruikers betalen bovendien relatief weinig voor hun bankrekening ten opzichte van consumenten in andere EU-landen. Ik zal de banken blijven wijzen op hun maatschappelijke rol om het betalingsverkeer betrouwbaar, toegankelijk en betaalbaar te houden, en roep hen op om duidelijk te communiceren richting hun klanten wanneer, en met name waarom, zij de kosten verhogen van betaalrekeningen en -pakketten. Daarnaast zal ik, via het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB), blijvend aandacht houden voor de efficiëntie, toegankelijkheid en betrouwbaarheid van het betalingsverkeer.

Ik blijf banken en betaalinstanties aanzeggen om samen te werken met sectoren om oplossingen te vinden om het betalingsverkeer toegankelijk te houden. Deze toegankelijkheid staat voor sommige groepen onder druk vanwege onder andere de toegenomen aandacht voor witwasrisico's. Recent DNB-onderzoek²⁷ geeft inzicht in dit probleem en biedt aanknopingspunten om dit in de toekomst te voorkomen. Ik monitor de verdere uitwerking die DNB hieraan met financiële instellingen geeft, waarbij de uitkomsten tastbaar moeten zijn.²⁸ Verder hebben consumenten in de EU een wettelijk recht op een basisbetaalrekening als ze geen toegang hebben tot een reguliere betaalrekening. Hiertoe is op EU-niveau besloten via de betaalrekeningenrichtlijn (PAD), omdat het hebben van een betaalrekening een belangrijke voorwaarde is om volledig mee te kunnen draaien in de maatschappij. Ik onderzoek welke mogelijkheden er zijn om ook de toegang van rechtspersonen tot betaalrekeningen te borgen. De uitkomsten hiervan wil ik betrekken bij een eventuele herziening van de PAD.

Ten slotte speelt contant geld nog steeds een belangrijke rol in het betalingsverkeer, hoewel het gebruik ervan blijft dalen. Zo voorziet contant geld in een (gedeeltelijke) terugvaloptie in het geval van verstoringen in het girale betalingsverkeer. Bovendien zijn sommige mensen afhankelijk van het gebruik van contant geld om mee te kunnen doen in de maatschappij. Daarom vind ik het

²⁷ [Van herstel naar balans, DNB, 2022.](#)

²⁸ Kamerstukken I, 2022/23, 31477, nr. B.

belangrijk dat de acceptatie van, en toegang tot contant geld gewaarborgd blijft tegen een redelijk tarief. Om ervoor te zorgen dat het functioneren van contant geld gewaarborgd blijft is het Convenant Contant Geld afgesloten tussen DNB, de banken, chartale dienstverleners en de vertegenwoordigers van toonbankinstellingen en verschillende groepen consumenten.²⁹ Als vervolg daarop laat ik, samen met DNB, onderzoek doen naar hoe het publiek belang van contant geld in de toekomst het beste geborgd kan worden. De resultaten van dit onderzoek zal ik met de Tweede Kamer delen, voorzien van een reactie van het kabinet.

Samengevat:

1. Toegang tot verzekeringen blijven waarborgen, bijvoorbeeld voor schade veroorzaakt door klimaatverandering
2. Functioneren van contant geld als betaalmiddel waarborgen, zowel qua infrastructuur als acceptatie, door onderzoek te doen naar de duurzame borging van het publiek belang van contant geld
3. Inzetten op een veilig, betrouwbaar, toegankelijk en efficiënt betalingsverkeer, zowel in nationaal als Europees verband

Beleidsdoel 7. Nederlanders zijn financieel redzaam

Het is mijn doel om de financiële redzaamheid verder te bevorderen. Om gelijke kansen voor iedereen te vergroten is het belangrijk dat men al van jongs af aan leert goed om te gaan met geld. Bijvoorbeeld op school. Want het is helaas niet vanzelfsprekend dat iedereen financiële vaardigheden aanleert. Via het platform Wijzer in geldzaken³⁰ werk ik, samen met mijn ambtsgenoten van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Sociale Zaken en Werkgelegenheid, met de financiële sector en andere partijen aan het vergroten van financiële vaardigheden en de financiële redzaamheid van alle Nederlanders, van jong tot oud. Onder meer door de jaarlijkse Week van het geld te organiseren, door het bieden van lesmateriaal en door financiële educatie in samenwerking met de OESO ook internationaal onder de aandacht te brengen.

Iedereen kan te maken krijgen met financiële problemen. Er zijn echter groepen die een groter risico lopen, bijvoorbeeld laaggeletterden, mensen die moeite hebben met rondkomen of mensen die de vaardigheden missen om adequaat te reageren op onverwachte financiële tegenslagen. Het is belangrijk dat er aandacht is voor het gericht bereiken en helpen van financieel kwetsbaren. De partners van Wijzer in geldzaken werken aan communicatie en dienstverlening die bijvoorbeeld rekening houdt met het 'doenvermogen' van deze groep, ofwel de drempel die iemand kan ervaren om bij levensgebeurtenissen in actie te komen. Ik maak mij er sterk voor dat informatie over geldzaken ook groepen bereikt bij wie dat niet vanzelfsprekend is. Bijvoorbeeld omdat zij digitaal minder vaardig zijn of het onderwerp liever vermijden vanwege de pijnlijke confrontatie met geldzorgen. De partners van Wijzer in geldzaken ontwikkelen samen met *public designers* een gedragsinnovatie waarmee zij informatie over geldzaken tastbaar en dichtbij willen maken voor financieel kwetsbare groepen. Dit vanuit de wetenschap dat gedragsverandering vaak beter te bereiken is met andere dingen dan alleen het bieden van informatie. Deze zal in 2023 worden getest.

De afgelopen jaren is een toename in het aantal slachtoffers van online fraude zichtbaar. Naast de financiële en emotionele schade die dit met zich meebrengt, zorgt de stijging van online fraude dat het vertrouwen in het online betalingsverkeer afneemt. Om die reden werk ik, samen met mijn ambtsgenoten van Justitie en Veiligheid en Economische Zaken en Klimaat, aan een integrale aanpak van online fraude. Wij informeren de Tweede Kamer begin dit jaar over de verdere invulling van deze aanpak.³¹ De aanpak richt zich op preventie, technische barrières, slachtofferhulp, opsporing en vervolging, en expertise en informatiedeling. Met de aanpak willen we de publiek-private samenwerking op het gebied van online fraude intensiveren.

²⁹ Kamerstukken II, 2021/22, 27 863, nr. 100.

³⁰ Wijzer in geldzaken is een initiatief van het ministerie van Financiën, waarin partners uit de financiële sector, de wetenschap, de overheid en onderwijs-, voorlichtings- en consumentenorganisaties hun krachten bundelen om financiële fitheid in Nederland te bevorderen.

³¹ Kamerstukken II, 2021/22, 29 911, nr. 372.

Samengevat:

1. Agenderen en aanjagen van financiële educatie in het onderwijs door het ontwikkelen van materialen, producten en projecten om financiële educatie te bevorderen
2. Gerichte aandacht van de financiële sector voor financieel kwetsbare groepen
3. Opstellen van een publiek-private integrale aanpak van online fraude
4. Jongeren blijven informeren over (de risico's van) crypto's
5. Onderzoeken wat de motieven van consumenten zijn om wel of geen financieel advies in te winnen en daarop toekomstig beleid af te stemmen

D. Een financiële sector die innovatief en toekomstgericht is

De Nederlandse samenleving staat voor grote transities. De financiële sector speelt hierbij een belangrijke faciliterende en aanjagende rol. Daarnaast zijn ook de financiële markten in transitie, doordat nieuwe partijen toetreden en nieuwe diensten ontstaan. Het is van belang dat deze transitie goed verloopt zonder in te boeten op dienstbaarheid en weerbaarheid. De overheid, de sector en toezichthouders moeten daarbij niet alleen bezig zijn met de risico's van nieuwe ontwikkelingen, maar ook nadrukkelijk oog hebben voor de bijkomende kansen. Dit draagt bij aan de open strategische autonomie van de financiële sector in Nederland en Europa. Een voorbeeld is het stimuleren van de bloei van innovatieve *fintech*-ondernemingen. Het is zaak dat iedereen hierin kan meekomen en dat de sector en toezichthouders klaar zijn voor de toekomst.

Beleidsdoel 8. Ruimte geven aan innovatie in het belang van de klant

Innovatie is een randvoorwaarde voor een goed functionerende, competitieve en toekomstbestendige sector. Nederland behoort hierin tot de voorhoede. Zo bleek uit het fintech-onderzoek uit 2019³² dat Nederland uitermate geschikt is voor de ontwikkeling van fintech-ondernemingen, alsmede dat Nederland al relatief veel fintech-ondernemingen heeft. Op dit moment wordt er nogmaals een fintech onderzoek uitgevoerd om de Nederlandse positie te monitoren en te borgen dat Nederland ook in de toekomst een groeibodem blijft voor duurzame, verantwoorde en innovatieve ontwikkelingen. Hierin zal ook aandacht zijn voor mogelijke risico's zoals privacy en *cybersecurity*. Naar aanleiding van dit nieuwe onderzoek zal het vervolg op het fintech-actieplan worden gezien.

Open finance is ook een belangrijke drijver van innovatie, en kan leiden tot betere financiële producten, gericht advies, betere toegang voor consumenten en een grotere efficiëntie in business-to-business transacties. De Europese Commissie heeft in september 2020 het *Digital Finance*-pakket gepubliceerd, met daarin nieuwe beleidsvoornemens op het gebied van fintech en digitalisering in de financiële sector. Dit jaar komt de Europese Commissie met nieuwe regelgeving. Ik wil veilige, digitale innovatie in de financiële sector bevorderen. Daarom ben ik voorstander van het open en veilig delen van gegevens in de financiële sector door middel van open finance, mits dit gepaard gaat met de juiste waarborgen. Daarbij zal ik het belang en bescherming van consumenten en persoonsgegevens altijd in ogenschouw nemen, alsmede een gelijk speelveld voor ondernemingen. In nauwe samenwerking met de toezichthouders en de sector zal ik mij voorbereiden op het nieuwe voorstel en de Tweede Kamer via BNC-fiches informeren over het Nederlandse standpunt op datadeling en open finance. De evaluatie van de Nederlandse implementatie van de herziene betaaldienstenrichtlijn (PSD2), die begin 2022 naar de Tweede Kamer is verzonden, zal hierbij ook belangrijke input zijn.

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid heeft in 2019 in het rapport *Geld en Schuld* gewezen op de risico's van afname van het gebruik van publieke betaalmiddelen, zoals contant geld en de toenemende afhankelijkheid van buiten de eurozone private partijen in ons betalingsverkeer.³³ Momenteel is ons betalingsverkeer voor een groot deel in handen van private partijen die zich buiten het eurogebied bevinden. In dit kader wordt gesproken over de digitale euro. Een digitale euro kan helpen om ook in de toekomst grip te houden op ons betalingsverkeer

³² Kamerstukken II, 2019/20, 32 013, nr. 242.

³³ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2019). *Geld en Schuld – de Publieke rol van banken*.

en bijdragen aan de strategische autonomie van Nederland als onderdeel van de Europese Unie. De digitale euro kan tevens zorgen dat door de overheid uitgegeven geld een centrale plek blijft houden, als aanvulling op contant geld. Tegelijkertijd vergt de invoering hiervan een zorgvuldige afweging, en dienen er duidelijke voordelen te zijn voor consumenten, bedrijven en de bredere economie. Indien de digitale euro wordt ingevoerd, dient deze aan de hoogste privacy-standaarden te voldoen, in lijn te zijn met het anti-witwasraamwerk, niet programmeerbaar te zijn en voldoende waarborgen te kennen voor de financiële stabiliteit. Dit heb ik ook in mijn visie op de ontwerpkeuzes bij de ontwikkeling van de digitale euro aan de Tweede Kamer gedeeld.³⁴

Ik hecht groot belang aan het feit dat de besluitvorming van een digitale euro via politieke en democratische weg plaatsvindt. De Europese Commissie heeft aangegeven om in het tweede kwartaal van 2023 met een wetsvoorstel te komen waarin de essentiële beleidskeuzes vastgelegd worden. Zonder akkoord van de Europese Raad en het Europees Parlement kan de ECB niet zelf besluiten tot de invoering van de digitale euro.

Samengevat:

1. Vervolgonderzoek doen naar de fintech-sector in Nederland en mogelijkheden bezien voor een vervolg op het fintech-actieplan
2. Voorbereiden op Nederlandse positie bij voorstel EC *open finance* in 2023
3. Onderzoeken risico's en kansen *decentralized finance*
4. Inzetten op politieke en democratische besluitvorming over mogelijke invoering van een digitale euro

³⁴ Kamerstukken II, 2021/22, 27 863, nr. 103.